

Ilmastonmuutoksesta eloisasti

Jari Lyytimäki

Kuusisto, Esko & Käyhkö, Jukka: *Globaalimuutos*. Suomen Akatemian FIGARE-ohjelma. Otava, 2004. 169 s.

Tutkimusta popularisoivia ympäristökirjoja on tapana kirjoittaa kuivan asiallisesti, ympäristötieteen neutraalisuutta asiantuntevasti korostaten. Tuloksena on usein latistavia ja tylsiä kirjoja, joita eivät arvatenkaan lue juuri muut kuin opiskelijat kurssikirjallisuutenaan. Esko Kuusiston ja Jukka Käyhkön työstämä *Globaalimuutos* on ilahduttava poikkeus ympäristökirjojen harmaassa massassa.

Globalimuutos kertoo moni-ilmeisesti ilmas-

tonmuutoksesta. Kirja perustuu kolmivuotisen Suomen Akatemian globaalimuutoksen tutkimusohjelman (FIGARE) tuloksiin. Teokseen on tiivistetty yli 200 tutkijan ja kahdeksantoista tutkimushankkeen tulokset. Pituutta teoksella on vain 169 sivua, joten teksti on tiivistä, mutta silti helposti ymmärrettävää. Myös kirjan ulkoasu on kiinnostava ja napakka. Lyhyiden lukujen lomaan on ripoteltu elävöittävää kuvitusta, graafeja ja tietolaatikoita. Valokuvat on valittu huolella eikä tarpeettomia täytekuvia löydy. Tietolaatikat taustoittavat lukuja osuvasti. Kirjaa voikin luettavuutensa ja esitystapansa puolesta suositella laajalle lukijakunnalle.

Hieman epämääräisellä globaalimuutos-termillä kirjoittajat haluavat painottaa ilmastonmuutokseen liittyvien kehityskulkujen monitahoisuutta. Kyse ei ole vain kasvihuonekaasuisista ilmakehästä, vaan myös muista luonnonympäristön muutoksista ja yhteiskunnan toiminnasta.

Faktoihin pakahduttamisen sijaan teos nostaa esiin oleelliseksi katsotut tulokset ja pohtii eri ongelmien painoarvoa. Lopullisia vastauksia ei kuitenkaan tarjota, vaan lukijaa kannustetaan miettimään esimerkiksi sitä, onko kolmannen maailman köyhyys pahempi ongelma kuin ilmastonmuutos. Samalla tuodaan esiin tieteen olemukseen kuuluvat ristiriitaisetkin tulokset sekä keskustelun eritahtinen kulku eri areenoilla.

*

Teos jakaantuu kolmeen jaksoon. Ensin johdattellaan globaalimuutoksen käsitteeseen esittelemällä Maapallon biogeokemiallisen kierron toimintaa ja ihmisen vaikutusta siihen. Ilmastonmuutokseen liittyviä luonnontieteellisiä epävarmuuksia ja tiedon aukkoja painotetaan, samoin kuin tieteidenvälisen keskustelun välttämättömyyttä.

Kirjan toisessa jaksossa esitellään ohjelman eri hankkeiden keskeiset tulokset. Ohjelman moniulotteinen luonne tulee hyvin esiin: kirjo ulottuu muinaisia ilmastoja jäljittävistä jäätikkökairauksista yläilmakehän UV-säteilyn mittaamiseen ja metsien hiilitaseen selvittämiseen Yhteiskunnallisista ilmiöistä tarkastellaan muun muassa Arktiksen kehitystä koskevia aikakäsityksiä, ilmastokeskustelun ominaispiirteitä, taloutta ja ihmisoikeuksia.

Kolmas jakso on ehkä kirjan kiintoisin. Jaksossa esitellään itsekriittisesti FIGARE-ohjelmasta tehdyn kansainvälisen arvion tuloksia, mietitään ilmastomallien luotettavuutta, heijastellaan julkisen keskustelun asemaa ja esitellään ilmastonmuutostutkimuksen keskeiset toimijat

Suomessa. Ajatuksia herättävä ja hauska loppuluku esittelee millaiseksi Suomi hahmotettiin tulevaisuudenkuviissa kolmekymmentä vuotta sitten. Myös FIGARE-ohjelmaan kuului hanke, jossa hahmotettiin neljä erilaista tulevaisuuden skenaariota Suomelle.

*

Kirjan käyttökelpoisuutta vähentää sisällysluettelon ylimalkaisuus ja hakemiston puuttuminen. Myöskään lisätiedon lähteille teos ei opasta riittävän pontevasti. Lähteet on pääsääntöisesti jätetty mainitsematta, eikä vajaan sivun mittaisesta kirjallisuusluettelosta ole paljoakaan iloa lisätietoa kaipaavalle. Hämmästyttävää on, ettei edes kirjan loppusivulla olevassa hyödyllisten internet-sivujen listassa mainita ohjelman omia verkkosivuja (<http://figare.utu.fi/>).

Mikä sitten tekee kirjasta poikkeuksellisen kiinnostavan? Globaalimuutoksen teksti on ilahduttavan elävää, paikoin jopa mukaansa tempaavaa. Erityisen poikkeuksellista on kuitenkin teoksen sympaattinen ote vakavaan ilmiöön. Ilmastonmuutoksen skenaarioiden olemusta ilmennetään Veikko Huovisen aivoituksilla viisauden eri lajeista ja ilmastonmuutoksen todentajina esitellään tutkijoille ohjelman aikana syntyneitä vauvoja.

Ironiaakin löytyy: esimerkiksi 51 sanaa sisältävä asiakirjan otsikko määritellään nasevaksi. Eloisa ote ei vähennä kirjan tieteellisen sanoman vakuuttavuutta, vaan luo uuden näkökulman tutkimukseen ja tutkijoihin. Ilmastonmuutostutkimus näyttää olevan jo niin vankalla pohjalla, että sillä on varaa laskea hieman leikkiäkin itsestään. Samantyyppinen ote voisi tehdä terää muullekin tiedeviestinnälle.

Kirjoittaja on ulkopuolinen tutkija Suomen ympäristökeskuksessa.